

Lucie Kocourková:
Laterna magika – zlatá éra
očima pamětníků

Lucie Hayashi

Lucie Kocourková

Laterna magika – Zlatá éra očima pamětníků

Euromedia Group k. s. – Knižní klub v edici
Universum, Praha 2018

ISBN: 978-80-242-6066-2

Laterna magika zlatýma očima

JU příležitosti oslav šedesáti let založení skupiny Laterna magika a tvůrčích idejí nového žánru vznikla kniha svérázného formátu, jež poskytla své stránky vypravěčům z míst nejpovolanějších. Titul *Laterna magika – zlatá éra očima pamětníků* (Universum 2018) nás zavede do prvních dvaceti let historie souboru, do doby zázraků českého divadla a úspěchů světového významu. Dovětek v názvu knihy prozrazuje, že autorka Lucie Kocourková nás v ní provede vzpomínkami těch, co „byli u toho“, když to všechno vznikalo. Nechává promlouvat živé svědky, aniž by tok vzpomínek výrazně narušovala. Spíše jim jako režisér či scénárista určuje místo promluvy a výstupu a jako vnímavý průvodce vyprávění nenuceně doplňuje fakty a perličkami. Klade důraz na skutečnost, že každé divadlo či umělecký soubor tvoří lidé, kteří mu vetknou kus svého života a srdce.

To, co stálo na počátku zrození fenoménu „Laterna“, by se v dnešní terminologii spíše označilo za výzkumný projekt. Režisér Alfred Radok byl pověřen výrobou vývozního artiklu, specifického stánku české kultury pro Expo 58 v Bruselu. Právě otevřenost novému formátu i limity, které s sebou zakázka nesla, daly vzniknout originální koncepci, která způsobila světový

poprask. Jednoduchost a čitelnost tématu (symboly českoslovenství), nápaditý způsob komunikace s divákem (spojení filmu s akcí, konferenciérky mluvící několika světovými jazyky) a především preciznost zpracování (nadšený tým a režisérova touha po dokonalosti) zaručily jednoznačný úspěch. Na výzkumu a přípravách, které trvaly několik let, se podílela celá kupa tehdy umělecky inovativních tvůrců: architekt Josef Svoboda, Miloš Forman jako scénárista, režiséři Vladimír Svitáček a Ján Roháč, choreografové Jiří Němeček a Martin Ťapák, výtvarnice kostýmů Erna Veselá a další.

Prvním zájezdem nás provázejí vzpomínky hereček Zdeňky Procházkové, Sylvy Daníčkové a Valentiny Thielové, na jejichž výkonu „stálo a padalo“ celé představení. Role konferenciérek, tedy moderátorek, propojovaly film s živou akcí, dění na scéně s diváky. Počet kroků, rychlost mluvy, nálada, energie i schopnost improvizace herečky byly pilíře úspěchu každé reprízy. Jejich zážitky ze zkoušek, představení i zákulisí nás vtahují do fascinujícího procesu vzniku jedinečného uměleckého díla, které oslavuje spolupráci lidského nadšení i pokory z technického pokroku v kinematografii. Barvitými slovy vykreslují charakterly legendárních tvůrců i atmosféru na pracovišti. Pocity z premiéry ale logicky přehlušují nezapomenutelné dojmy z první cesty na západ, do světa za železnou oponou. Šetření diet a kapesného, rozšířené zornice před výkladními skříněmi, setkání se světovými hvězdami hudby, divadla i filmu, ožívují sugestivní vzpomínky na dobu bohémského mládí. Odvrácená strana mince, jako například závist tuzemských,

strach o práci, unikání bezpečnostním kontrolorům, nutkání k emigraci apod., jako by patřila k běžnému koloritu doby. Listování subjektivními příběhy je pro čtenáře mé generace studnic pro ukojení zvědavosti po jinak téměř tabuizované nedávné historii.

Laterna magika si na hostování v Belgii přizvala tanečnice a tanečníky z první scény, Jarmilu Manšingrovou, Nađu Blažičkovou, Yvettu Peškovou, Evu Poslušnou, Miroslava Kůru, Vlastimila Jílka a další. Po přesunu do Prahy a „ustájení se“ v paláci Adria ale musela pro zajištění provozu a nového programu vytvořit zvláštní soubor, jehož hlavní náplní se stalo hostování po celém světě (poptávky nestačil ani přijímat) a přípravy zájezdového programu. Do vzpomínání nad dobovými klenoty, fotografiemi, plakáty a útržky z novin tak vstupují tanečnice Jana Andrsová, Saša Aišmanová, nebo Olga Flescherová, jejichž popisy nahrazují nedochované záznamy prvních čísel. Zdatným vypravěčem je také Pavel Veselý, tanečník, který zasvětil souboru přes třicet let svého života a jehož památce je kniha věnována. Jako legendární svědek ve filmovém podkladu inscenace Kouzelný cirkus se stal její nesmrtelnou tvář. Právě jeho pohledu je v knize věnován úctyhodný prostor.

Nedílnou součástí a pojícím prvkem všech revuálních výstupů byla hudební složka. Všestranní hudebníci a skladatelé jako Jiří Šlitr, Jaromír Vomáčka, Zdeněk Liška, Angelo Michajlov, houslista Ivan Štraus, klavírista Oldřich Korte, romští cimbalisté či muzikanti ze SLUKu netvořili jen doprovod k filmovým či živým výstupům, ale byli přímo aktéry akcí a triků. Žánrově se rozšířil záběr dokonce

i na operu zinscenováním Hoffmanových povídek v režii Václava Kašíka či loutkohru z dílny Jana Švankmajera. První desetiletí existence Laterny magiky uzavřela krize v podobě zákazu novátorského záměru uvedení Otvírání studánek Bohuslava Martinů a tím i nucenému odchodu Alfreda Radoka. Z uměleckých vizí zůstala jen dobře připravená revuální show, jejímiž dalšími režiséry se stal např. Ladislav Rychman, Evald Schorm či Kimi Waló ve spolupráci s choreografy Lubošem Ogounem, Vlastimilem Jílkem, Josefem Koníčkem, Oldřichem Stodolou a která dále slavila úspěchy v Evropě i Asii, jak dokládají prameny i pamětníci. Jejich zaujetí i jednostranný výklad historie je pochopitelný. Lépe než vzácně dochované programy, režijní knihy či kritiky nám barvitě popisují jednotlivá čísla a výstupy, vtahují čtenáře do zákulisí hereckých šaten, zájezdových autobusů a hotelů. Odkrývají triky magického zázraku, kterým „Laterna“ v době své největší slávy byla, ve vodách divadla i filmu. Výsledné dílo však vždy bylo zásluhou obětavé práce celého týmu, který snad více než v jiných uskupeních věděl, jak je nutné táhnout za jeden provaz s vírou pro dobrou věc a divácký úspěch.

Negativní kritiku umělecké činnosti propouští autorka do svého oslavného díla pouze v pasáži o prvním zájezdu do Ameriky. S publicistickými texty nijak výrazně ve zbytku knihy nepracuje (další exkurz do recenzí nám dopřává jen ze zájezdu z Německa), a tak její výběr podtrhává subjektivnost celého textu. Vlastně se nepokouší o žádnou kritickou interpretaci jednotlivých svědectví, čímž knize ubírá na věrohodné historické hodnotě. Jistě ale

záměrně – o to více nechává vyniknout nostalgickým výlevům třinácti pamětníků. Je znát, že „Laterna“ jim dodnes koluje v žilách, zašlá sláva je navždy vyryta v jejich srdcích spolu s pocitem nerozlučné komunity, lodi, která propluje každou bouří díky týmové práci.

Kromě zahraničního úspěchu cílila Laterna magika i nadále na českého diváka. Většina programu se lišila v domácí a zájezdové verzi. V jednotlivých číslech se objevovali také oblíbení herci a mimové, jako například Jaroslava Panýrková, Jaroslav Štercl, Lubomír Lipský, Boris Hybner, Ctibor Turba, Jiří Lír, Miloš Kopecký, Miloš Nesvadba, Jiří Hálek, Ladislav Pešek a další.

Knihou chronologicky postihuje všechny projekty i zájezdy a končí zrodem inscenace Kouzelný cirkus, která trhá rekordy počtem svých repríz a oslavila již čtyřicáté narozeniny nepřetržitého uvádění na scéně, během něhož dosáhla více než úctyhodných 6400 repríz. Lze říci, že se v ní snoubí vše, čím si Laterna magika od svého zrodu prošla. Důraz na humorné triky v podání základních nestárnoucích charakterů komedie a kouzla průchodu mezi světem divadla a filmu zastřešuje ucelený příběh o lásce, kráse a honbě za sny, který je věčný vzhledem k epizodě lidského života. Množství nápadů, které během procesu vzniku skončilo „v koši“, i tvůrčí sestava týmu v čele s Evaldem Schormem, dává znát pečlivost přípravy, díky níž není ohlušena čitelná stavba a nestárnoucí sdělení inscenace. Z pohledu interpretů, kteří absolvovali nepočteně dní natáčení filmového materiálu a divadelních zkoušek jakožto inspirační

zdroj i pokusní králíci režisérů, výtvarníků, kameramanů i choreografů, zní proces vzniku jako dobrodružná výprava plná zvrátů a nečekaných setkání, které čtenář sleduje se zatajeným dechem. Přibližují tak odborníkům i laikům emoce, dřinu, píli, nasazení i zklamání, zkrátka základy, které divadlo provází.

Příležitost výročí implikuje chuť vzpomínat a bilancovat a iniciuje tak významné počiny, které by jindy zůstaly nadále jen jako hromada výstřížků v šuplíku. Publikace je skvěle zvládnutou poctou historii uměleckého tělesa, které v současnosti bojuje o svou existenci, samostatnost i zázemí pro hledání nového uměleckého projevu, jenž

by mohl být odrazem dnešní doby a zároveň využil potenciál zašlé slávy, týmového ducha i technického vybavení, které stále ještě v Laterně přežívají. Aniž by autorka aspirovala na odborně historický exkurz, její populárně laděný vhled přibližuje i mnohé dosud nereflektované stránky interpretace divadelní scény v období totalitního režimu. Metoda orální historie je zde křížena s novinářsky laděnými rozhovory, které jsou Lucii Kocourkové jakožto taneční publicistce blízké. Svou čtivou a odlehčenou formou je tak přístupná zasvěceným umělcům i nedivadelní veřejnosti, dokáže pobavit, dojmout i poučit zároveň.